

Plan för folkhälsa och trygghet 2016 - 2020

Fastställd av kommunfullmäktige
2016-06-20 § 70, reviderad 2017-05-29
§ 60

Plan för folkhälsa och trygghet 2016 - 2020

Lokalt arbete med folkhälsa och trygghetsskapande åtgärder

Hälsa är en resurs för individen och en god folkhälsa är ett mål för samhället. En god hälsa med livskvalitet och trivsel återspeglar sig bland annat i låg sjuklighet och hög medellivslängd för befolkningen, vilket har en betydande roll för samhällsutvecklingen i en kommun.

Alla invånare i kommunen har rätt till goda och likvärdiga livsvillkor – en jämlik hälsa. Folkhälsoarbetet ska ha ett helhetsperspektiv och bygga på samverkan och nyttjande av gemensamma resurser.

Barn och ungdomar är prioriterade i arbetet med folkhälsan.

Arbetet med folkhälsa ska fokusera på förebyggande och hälsofrämjande insatser och ingår som en viktig del i det långsiktiga arbetet för en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar utveckling i hela Sollefteå kommun.

Många faktorer påverkar folkhälsan, som livsmiljö, utbildning, levnadsvanor och sociala nätverk. Alla delar av kommunen och samhället har ett ansvar för att en god folkhälsa skapas. För att minska skillnaden i hälsa i hela befolkningen och främja hälsan hos de grupper som är särskilt sårbara, är samverkan mellan ansvariga myndigheter och organisationer avgörande. Med folkhälsans stora betydelse för samhällsutvecklingen och de förebyggande insatsernas möjlighet att förbättra folkhälsan bör samverkan ingå som en viktig del i arbetet.

Folkhälsoarbetet i Sollefteå strävar efter att bygga långsiktiga, systematiska, målinriktade, hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser för att åstadkomma en god och jämlik hälsa för befolkningen. Folkhälsoplanen ska stödja att kommunen och samverkande parter agerar i samma riktning och kompletterar varandras insatser. Sollefteå kommun har huvudansvaret för att hålla samman och driva det förebyggande folkhälsoarbetet, som ska drivas i nätverk för att bäst använda olika parter kompetens och resurser, vilket stärker helheten och gynnar medborgarnyttan. Invånarna ska garanteras bästa, möjliga stöd av samhällets samlade resurser.

Folkhälsoarbetet ska:

- skapa förutsättningar för invånarna i Sollefteå kommun att bibehålla eller förbättra sin hälsa
- minska utanförskapet och förbättra människors delaktighet
- underlätta och stimulera kommunen, landstinget och övriga samverkansparter till fördjupad samverkan
- uppmuntra föreningar och ideella organisationers samverkan

Valt arbetssätt ska baseras på forskning och erfarenhet med syftet att skapa förutsättningar för bred förankring och helhetssyn.

Arbetet med folkhälsa i Sollefteå avgränsas till förebyggande insatser/aktiviteter som omfattar:

- **Universell nivå** (*primär prevention*)
Insatser som till en låg kostnad per individ vänder sig till samtliga invånare och som syftar till att förhindra att problem uppstår (*t. ex. föräldrastöd som erbjuds samtliga föräldrar, trygghetsvandringar för belysning, allmän drog-/alkohol-/tobaksinformation, tillståndsgivning för alkohol- och tobaksförsäljning mm*)
- **Selektiv nivå** (*sekundär prevention*)
Insatser som riktar sig till vissa grupper av invånare som uppvisar gemensamma riskfaktorer (tydliga tecken) för att ohälsa kan uppstå. Kostnaden är högre per individ men återbetalar sig (*t.ex. stödinsatser som riktas till ungdomar i riskzon för utanförskap genom skolk, våldsbejakande extremism m.m.*)

När tydliga problem för individer uppstått och är uttalade, faller ansvaret under respektive, ordinarie verksamhet (**indikativ nivå**, *tertiär prevention*). Kostnaden är hög men nödvändig och oundviklig (*sjukvård, missbruksbehandling, vård utanför hemmet av barn m m*).

Nationellt övergripande folkhälsomål med 11 nationella delmål¹

Målet för det nationella folkhälsoarbetet är att skapa samhällseliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen. Regeringen har uttryckt att de påverkbara hälsoklyftorna ska slutas inom en generation.

¹ Läs mer om den nationella folkhälsopolitiken och de 11 folkhälsomålen på www.folkhalsomyndigheten.se

Folkhälsopolitiken utgår från hälsans bestämningsfaktorer som är uttryckta i elva, nationella delmål.

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barn och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsöfrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexuell och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Minskat bruk av tobak och alkohol, ett samhälle fritt från narkotika och doping samt minskade skadeverkningar av överdrivet spelande

Sollefteå kommuns övergripande mål för folkhälsa

Främja folkhälsa, tillgänglighet och trygghet ur ett helhetsperspektiv för befolkningen i Sollefteå kommun under perioden 2016 – 2020.

Prioriterade målområden för Sollefteå kommun

Planen för folkhälsa och trygghet ska särskilt prioritera några målområden. Till dessa valda målområden finns lokala mål med handlings- och aktivitetsplaner.

Prioriterade områden:

1. FOLKHÄLSA, DEMOKRATI OCH BARNNS BÄSTA
2. ALKOHOL, NARKOTIKA, DOPNING OCH TOBAK
3. FÖREBYGGA BROTT OCH VÅLD I NÄRA RELATIONER

De prioriterade områdena tydliggörs i nedanstående lokala mål.

1. FOLKHÄLSA, DEMOKRATI OCH BARNS BÄSTA

➤ **1.1 Delaktighet och inflytande i samhället**

Delaktighet och inflytande är en grundläggande förutsättning för hälsan och för demokratin. För att nå det övergripande nationella folkhälsomålet ska särskild vikt läggas vid att stärka förmågan och möjligheten till inflytande för samtliga invånare. Arbetet ska ha särskilt fokus på social och kulturell delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning samt för ekonomiskt och socialt utsatta personer.

Lokala mål

- 1.1.1 Ge möjlighet åt barn och unga att få inflytande över samhällets utformning
- 1.1.2 Tillförsäkra personer med funktionsnedsättning tillgänglighet i samhället
- 1.1.3 Tillförsäkra alla invånare samma rättigheter och möjligheter oavsett etnicitet, religion, kultur, sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.
- 1.1.4 Skapa nya och vidareutveckla befintliga former för medborgardialog, så att fler människor, oavsett ålder, kön eller etnicitet lockas att delta i den demokratiska processen.

➤ **1.2 Ekonomiska och sociala förutsättningar**

Ekonomisk och social trygghet innebär att alla innevånare ska ha förutsättningar för att leva ett självständigt liv. Med det menas tillgång till utbildning, arbete, boende och en rimlig privat ekonomi. Ekonomisk stress och social otrygghet orsakar ohälsa, framför allt psykisk ohälsa och leder till ökad ojämlikhet i hälsa.

Lokala mål

- 1.2.1 Samordning av samhällets resurser utifrån individens behov av arbetsmarknads- och utbildningsåtgärder
- 1.2.2 Kunna åldras i trygghet med bibehållet oberoende samt ha tillgång till god vård och omsorg
- 1.2.3 Kommunens invånare ska känna trygghet och integritet

➤ **1.3 Barn och ungas uppväxtvillkor**

Trygga och goda uppväxtvillkor är avgörande för barns och ungdomars hälsa och ska därför särskilt prioriteras. Den ökade psykiska ohälsan bland barn och ungdomar ska uppmärksammas särskilt, liksom utvecklingen av barns och ungdomars levnadsvanor.

Insatser för att främja barns långsiktiga hälsa kan ske på flera områden. Metoder för föräldrastöd syftar till att förbättra samspelet och relationen mellan barn och föräldrar i hemmet. Andra viktiga områden är lärande - förskola, skola och föreningsliv. Där utvecklas och tränas barnen på olika kompetenser, t.ex. förmågan att lösa problem samt social och emotionell förmåga. Tidig skolfrånvaro medför tydlig risk för ett senare utanförskap.

Lokala mål

- 1.3.1 Barnkonventionen skall beaktas vid alla beslut som rör barn och ungdomar²
- 1.3.2 Ökat samarbete mellan kommun, landsting och föreningsliv i barn- och ungdomsfrågor
- 1.3.3 Utveckla föräldrastödande insatser för föräldrar med barn i olika åldrar
- 1.3.4 Sänka ohälsotalen för barn och unga när det gäller fysisk och psykisk ohälsa
- 1.3.5 Motverka tidig skolfrånvaro
- 1.3.6 Erbjud barn och ungdomar en meningsfull fritid

➤ **1.4 Fysisk aktivitet och goda matvanor**

Goda matvanor, i kombination med framförallt fysisk aktivitet, kan förebygga en rad hälsoproblem, exempelvis hjärt-kärlsjukdomar, typ 2-diabetes, stroke, sjukdomar i rörelseorganen, vissa cancerformer och även psykisk ohälsa.

Målet för de samlade insatserna inom detta område är goda matvanor, ökad fysisk aktivitet i skola och i anslutning till arbete, samt ökad fysisk aktivitet under fritiden.

Lokala mål

- 1.4.1 Ökad fysisk aktivitet bland kommuninvånare i alla åldrar
- 1.4.2 Uppmuntran och stöd för föreningars och ideella organisationers medverkan
- 1.4.3 Skapa stödande miljöer för en aktiv fritid, både i organiserad och spontan form

² Se barnkonventionen www.unicef.se eller www.raddabarnen.se

1.4.4 Öka kunskapen om goda matvanor och dess inverkan på hälsan samt skapa goda förutsättningar för att främja och bevara hälsosamma matvanor

➤ **2. Alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT)**

Målet innebär

- en nolltolerans mot narkotika och dopning,
- ett minskat tobaksbruk,
- att förhindra att minderåriga börjar använda tobak och alkohol,
- att motverka skadlig alkoholkonsumtion

Lokala mål

- 2.1 Motverka att barn och unga börjar bruka alkohol, tobak, narkotika och dopningsmedel
- 2.2 Minska tillgången till alkohol, narkotika, tobak och dopningsmedel, genom samverkan, samordning och tillsyn
- 2.3 Minska antalet invånarens skadliga bruk, riskbruk och beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak
- 2.4 Alla invånare med missbruk eller beroende ska, utifrån sina förutsättningar och behov, ha ökad tillgänglighet till vård och stöd av god kvalitet
- 2.5 Minska antalet invånare som dör eller skadas på grund av eget eller andras bruk av narkotika, dopningsmedel eller alkohol.

Gäller samtliga invånare oavsett ålder, kön, könsidentitet eller könsuttryck

➤ **3. Brottsförebyggande och trygghetskapande åtgärder (BRÅ, VINR, Våldsbejakande extremism)**

Kommunens brottsförebyggande arbete omfattar arbete bland samtliga invånare med särskilt fokus på barn och ungdomar, arbete mot våld i nära relationer samt arbete för att motverka uttryck för rasism, främlingsfientlighet och våldsbejakande extremism.

Arbetet omfattar fysiska trygghetsåtgärder på såväl individ- som gruppnivå samt brandtillsyn, serveringstillstånd, bygglov, skydd mot olyckor, trygghetsvandringar m.fl.

Lokala mål

- 3.1 Minskat missbruk av och tillgång till alkohol och droger (se mål 2)
- 3.2 Motverka tillgreppsbrott och skadegörelse genom aktiv samverkan
- 3.3 Bedriva trygghetsskapande arbete i stadsplaneringen
- 3.4 Arbeta förebyggande mot alla former av våld i nära relationer
- 3.5 Motverka och förebygga våldsbejakande extremism
- 3.6 Motverka och förebygga hatbrott samt uttryck för rasism och främlingsfientlighet

Organisation

Organisationen för folkhälsa grundar sig i den så kallade projektmodellen och använder ett ”årshjul” (PDCA) för styrning, genomförande och uppföljning. För att kunna följa resultatutvecklingen och möjliggöra utvärdering ska indikatorer användas inom samtliga delområden.

Ansvar

Folkhälsofrågor är delegerade till Kommunstyrelsens allmänna utskott. En styrgrupp bestående av politiker och chefstjänstemän styr folkhälsoarbetet samt gör nödvändiga prioriteringar av insatser. En beredningsgrupp bereder ärenden åt styrgruppen samt tillsätter operativa arbetsgrupper. Referensgrupper och dialog med medborgare och civilsamhälle kopplas efter behov till olika områden och sakfrågor.

Folkhälsosamordnare fungerar som administratör åt styrgrupp, leder beredningsgruppens arbete och finns som stöd för arbetsgrupper.

Beställare:

Kommunstyrelsen/allmänna utskottet

Styrgrupp:

Styrgrupp för folkhälsoarbete och trygghetsfrågor

- *Ordförande i fullmäktiges demokratiberedning*
- *Kommunstyrelsens vice ordförande*
- *Oppositionsråd*
- *Ordföranden för utskotten lärande och unga, samhällsutveckling och vård och omsorg*
- *Huvudenhetschefer för produktion, medborgarservice och utredning och utveckling*
- *Chef lokalpolisområde södra Ångermanland*
- *Räddningschef Höga Kusten/Ådalen (HKA)*
- *Folkhälsosamordnare landstinget*

Samordnare: **Folkhälsosamordnare**

Beredningsgrupp: **Verksamhetschefer alt. tjänstemän med spetskompetens –**

- **Medborgarservice**
Försörjningsstöd
Arbetsmarknadsenhet
Vuxenutbildning
Migration
Fritid och kultur
Plan och bygg
Miljö
Alkoholhandläggare
- **Produktion**
Förskola/Grundskola/Gymnasium
IFO-myndighetsutövning
Funktionsstöd
Äldreomsorg
Teknik
- **Samverkande parter**
Polis
Räddningstjänst
Landstinget; folkhälsosamordnare m.fl.
- **Referensgrupper i sakfrågor**
Handikappråd
Pensionärsråd
Ungdomsdelegation
Konsumentdelegation
- **Dialog i sakfrågor för med**
Föreningsliv
Företagarföreningar
Intresseorganisationer
Medborgarna i medborgardialog

Arbetsgrupper: **Medarbetare och representanter för civilsamhället som får i uppdrag att genomföra delprojekt**

Handlingsplaner med aktiviteter

Folkhälsoplanens lokala mål ska ha en tydlig koppling till kommunens övergripande mål liksom till regionala och nationella avtal, strategier och riktlinjer som är aktuella för respektive område och som kommunen har att följa.

Alla aktörer har ett ansvar för att konkretisera insatser som behöver göras för att uppnå folkhälsans övergripande mål. Till folkhälsoplanens lokala mål ska det finnas handlings- och aktivitetsplaner.

Handlingsplanerna kan beskriva aktiviteter som redan ingår i befintlig verksamhet, men som behöver utvecklas, samt helt nya processer och ska ses som ett redskap/verktyg, som leder till ökad effektivitet, samverkan samt ett optimalt användande av samlade resurser.

I handlingsplanerna ska beskrivas när insatserna/ aktiviteterna ska göras, vem som är ansvarig för arbetet, indikatorer och resultat. Beredningsgruppen utarbetar förslag till styrgruppen på handlings- och aktivitetsplaner samt ansvarar för återkoppling till och dialog med, respektive verksamhets ledning.

Uppföljning och utvärdering

Styrgruppen följer arbetet genom de upprättade handlings- och aktivitetsplanerna. Vid avvikelser noteras åtgärder, som tidsätts i handlings- och aktivitetsplanen.

Resultaten återges årligen i en särskild folkhälsorapport som rapporteras till kommunstyrelsen.